

Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΟΥ κ. ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

ΟΙ ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

Τὰ μαρτύρια τῶν ἐλληνικῶν νησιῶν. Δεηλασίες, σφαγές, ἐμπρησμοί. Εὐρωπαϊκοὶ ναύαρχοι ποὺ ἔγιναν περιφρημοὶ πειραταί. Ἡ Ζάκυνθος ἐπὶ Ἐνετοκρατίας. Πῶς ἐρήμαξε τὸ εὐτυχισμένον νησί. Τὰ σύγχρονα δημοτικὰ τραγούδια. Ἡ ἐπιδρῆμα τῶν κουρσάρων. Τὶ ἀναφέρουν τὰ χρονικά τῆς ἐποχῆς, κτλ. κτλ.

Νὰ τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου ἐδασανίζοντο ἀπὸ τὴ μάλιστα τῶν πειρατῶν, οἱ ὁποῖοι γιὰ πολλοὺς αἰῶνες ἦσαν οἱ πραγματικοὶ κυρίαρχοι καὶ τύρανοί των, καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου πελάγους δὲν ἦσαν εὐτυχέστερα. Γιατὶ καὶ αὐτὰ ἐδοκίμαζαν τὴ συμφορὰ τῶν ἐπισκέψεων τῶν λύκων αὐτῶν τῆς θαλάσσης, ποὺ μετῆρχοντο τὸ ἐντιμὸ τότε θεωρούμενον ἐπάγγελμα τοῦ πειρατοῦ. Σὰς φαίνεται παραξένο αὐτό; Ἀλλὰ τὶ θὰ πῆτε ὅταν μάθετε ὅτι καὶ ναύαρχοι ἀκόμη εὐρωπαϊκῶν στόλων ἔγιναν πειραταί, πειραταί περιφρημοὶ μάλιστα γιὰ τὴ θηριωδία τους; Τέτοια, βλέπετε, ἦταν ἡ ἐποχὴ τότε...

Ἐνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους σταθμοὺς τῆς θαλασσοπολίας κατὰ τοὺς χρόνους ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμα ἀνακαλυφθεῖ ὁ ἀτμός, ἦταν ἡ Ζάκυνθος. Τὰ Ἰστιοφόρα εἶχαν ἀνάγκη νὰ γίνωντο συζυγέτους σταθμοὺς στὰ μακρινὰ ταξείδια τους καὶ νὰ λιάνων ἢ λιμάνια, στὰ ὁποῖα νὰ βρισκόνταν νερὸ, τροφίμα καὶ ἀνάλαση. Ἡ Ζάκυνθος λοιπὸν βρισκόταν στὸ σημαντικότερο σημεῖο τοῦ δρόμου τους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ γι' αὐτὸ ἦταν μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο.

Ὁ Βενετοκρατικὸς στόλος εἶχε τὴ Ζάκυνθο γιὰ κέντρο του καὶ οἱ εὐρωπαϊκοὶ στόλοι ποὺ συντρίβαν ἐπὶ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου τὸν τρομερὸ κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τουρκικὸν στόλον, ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο ἔκρινον σὺν γιὰ τὴν περιφρημὴν ἐκείνην ναυμαχία ποὺ ἔμεινε ἐπὶ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα γεγονότα.

Κι' οἱ πειραταὶ ὅμως ἐσύχναζαν ἐπὶ τὴ Ζάκυνθο, καὶ πολλὰς φορὰς δὲν μετὰ καλὰς διαθέσεις. Ἐκεῖ ἐκρύβοντο ὅταν ὁ καιρὸς δὲν ἦταν καλὸς, περιμένοντας νὰ ἀνοίξῃ γιὰ νὰ ξαναφύγουν ἐπὶ χειρὸς τῶν. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔφτανε μονάχα αὐτό.

Ἡ Ζάκυνθος κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἐνετοκρατίας ἦταν πλοσιὰ καὶ εὐτυχισμένη. Τὸ ἐμπόριόν της ἦταν μεγάλον. Καθημερινὰ περνοῦσαν καὶ ἄραζαν ἐκεῖ καράβια, τὰ ὁποῖα ἄφιναν ἄφθονον χρυσάφι. Τὸ ὄμορφον αὐτὸ ἔπλεε ἐπὶ τὴν εὐτυχία.

Αὐτὸ δὲν τὸ ἀγνοοῦσαν οἱ πειραταί. Κι' ὅταν μποροῦσαν, ριχνόντουσαν σὺν λύκῳ περὶ αὐτὴν πλοσιὰ ἐπὶ τὴν εὐτυχισμένην νῆσον καὶ τὴ λήστευαν, τὴν ἔκαιναν, τὴν ἐρήμωναν. Ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις διατηροῦσε ἐκεῖ τακτικὰ πολεμικὰ καράβια. Ἀλλὰ τύχαινε κάποτε ὁ στόλος νὰ εἶνε ὁ πόλεμος καὶ τὰ καράβια νὰ ἔχουν ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο. Τότε τὰ κουρσαρικὰ καράβια ἐβρισκόνταν εὐκαίρια, ἄραζαν ἐπὶ τὸ δύστυχον νησί καὶ ἄρχιζε ἡ λεηλασία.

***

Ἐφῆταν μάλιστα ἐποχὴ ποὺ τὸ νησί αὐτό, τὸ πικρὰ κατοικημένον, εἶχε τελείως ἐρημωθεῖ. Οἱ ὀλίγοι κάτοικοι ποὺ ἀπέμειναν, εἶχαν καταφύγει, κατὰ τὰ τέλη ἰδίως τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, στὰ βουνὰ καὶ στοὺς γκρεμοὺς τοῦ ὄσωτεροῦ, καὶ ἔτσι ἐσώθησαν. Οἱ ἄλλοι ἐσφάγησαν. Πεντακοσιοστὸν αἰχμαλώτους πῆραν ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο τὰ τουρκικὰ πειρατικὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ καὶ τοὺς ἐπῆραν ἐπὶ τὴν μέσην τῆς θαλάσσης, ὅταν τὰ καράβια μάκρυναν ἀπὸ τὸ νησί.

Τόση ἦταν ἡ ἐρήμωσις τῆς Ζακύνθου ὅταν κατέλαβε τὸ νησί ἡ Βενετία, ὥστε ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις ἀναγκάστηκε νὰ βγάλῃ προκήρυξιν καὶ νὰ καλέσῃ ὅσους ἠθελαν νὰ πᾶνε νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, ὅπου, ἀντὶ γιὰ λουλούδια, ἀνθίζαν περὶ ἀγριγάχα.

Ὡς ποὺ νὰ χριστῆ δὲ τὸ κάστρο, μέσα στὸ ὁποῖο ἐκλείσθηκαν οἱ νέοι κάτοικοι, μετ' ὅμοιο ἔβλεπαν καθήμερα νὰ σιμώνουν ἐπὶ τὸ νησί ἓνα καράβιον. Τὰ ἔπαιρναν γιὰ πειρατικὰ καὶ ἀμέσως ἄφιναν τὰ ἐπίπια τους καὶ ἔτρεχαν ἐπὶ τὰ βουνὰ καὶ ἐπὶ τὸ ὄσωτερο τῆς νήσου γιὰ νὰ κρυφτοῦν.

Οἱ γέροι καὶ τὰ γυναικόπαιδα ποὺ δὲν μποροῦσαν ν' ἀκολουθῆσαν τοὺς νέους ἐπὶ τὴν φυγὴν τους, ἔπιπταν συνήθως ἐπὶ τὰ χέρια τῶν πειρατῶν, οἱ ὁποῖοι τοὺς πῆγαν ἐπὶ τὰ ἀφρικανικὰ παράλια καὶ τοὺς πούλευσαν γιὰ σκλάβους.

Σῶζονται ἀκόμα καὶ σήμερον Ζακυνθινὰ δημοτικὰ τραγούδια, στὰ ὁποῖα ἡ μανὰδες μοιρολογοῦν τὰ παιδιὰ τους ποὺ τὰ πῆραν οἱ κουρσαρικοὶ σκλάβους:

Κανίστρι μυριοπλούμιστο
γαρούφαλα γιομάτο,
ποὺ μοσκοβόλαγες τὴ γῆ,
τῶν στρατῶν ποὺ προβάτιες,

σὲ τίνος χεῖρα θὰ βρεθῆς,
σὲ τί πόστο θ' ἀράξης,
γιὰ νᾶβῃ ἡ μανοῦλα σου
νὰ σὲ ξαναγοράσῃ;

Ποῦ σπανίως οἱ σκλάβοι ξαναγύριζαν ἐπὶ ἀγαπημένον τους νησί. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς πέθαναν ἐπὶ ξενιτειᾷ. Γι' αὐτὸ, ἓνα ἄλλο Ζακυνθινὸν δημοτικὸν τραγούδι ἀναφέρει τὰ ἑξῆς:

—Βαρκοῦλες ὄπου φεύγετε,
βαρκοῦλες σταματήστε.
Αὐτὸ τὸ νεῖο ποὺ πῆρατε
τάχα μὴν τὸν πουλεῖτε;
Χίλια ἔδινα νὰ τὸν ἰδῶ,
χίλια νὰ τοῦ μιλῆσω,
χίλια ἔδινε ἡ μανοῦλα τὸν

καὶ χίλια ἡ ἀδελφὴ τοῦ.
—Ἐχετε γρόσια; φάτε τα,
φλωριά; φυλάξτε τα
κι' ὅταν ἀπρίσει ὁ κύρακας
καὶ γίνει περιστέρι,
τότε κι' ἐσύ, μανοῦλα μου,
ἔμεινε καρτέρι!

Σῶζονται ἀκόμα μερικὰ σύγχρονα σημειώματα, ποὺ μέσα ἐπὶ τὴν ἀτεχνὴν ἐπιφάνειάν τους μιλοῦν μετὰ τραγικὴν εὐγλωττίαν γιὰ τὰ βάσανα ποὺ ὑπέφεραν οἱ Ζακυνθῖνοι ἀπὸ τοὺς πειρατὰς. Ὅπως μαθαίνομε ἀπὸ μιὰ περιγραφήν τοῦ μοναστηριοῦ τῶν Στροφαῶν, τὸν Μάη τοῦ 1556 βυζαντινοῦ κουρσαρικοῦ Τούρκου ἐπὶ τὴν παραλία τῆς Ζακύνθου κάτω ἀπὸ τὸ βουνὸν Σκοπῶν, ὅπου ἦταν ἓνα μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὸ μέρος ἦταν ἐρημικόν. Τότε οἱ πειραταὶ εἰσέβησαν ἐπὶ τὸν μοναστήριον καὶ τέτοια καταστροφὴν ἔκαμαν, ὥστε σήμερον οὐτε τὰ εἰρημικὰ τὸν δὲν σῶζονται. Οἱ κουρσαρικοὶ, ἀφοῦ ἀρπάξαν ὅτι βρῆκαν, ἐσφαζάν κατὰ τὴν τοὺς καλογέριος, ἔβαλαν φωτιά καὶ ἔκαψαν τὸ πλοῖον μοναστηρίου.

Παρακάτω ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ζακύνθου, ποὺ βλέπει πρὸς τὸ Μωρητῶν, ἦσαν ἐπίσης δύο πυκνοκατοικημένα χωριά, τὸ Λαμπέτι καὶ τὸ Σεροκάστελο. Στὶς παλιὰς βενετοκρατικὰς ἀπογραφὰς σημειώνονται καὶ τὰ δύο ὡς μεγάλα χωριά, μετὰ πολλοὺς κατοίκους. Ἀλλὰ ἡ πειρατικὴ ἐπιδρομὴ τὰ ἐξολόθρευσε καὶ αὐτὰ τελείως. Ἀλλὰ χωρὶς ἐπὶ τὸ ἀκρωτήριον Σχοινάρι, ὅπως τὰ Παρακαστέλι καὶ τὸ Σφραϊδιωτῶν, κατεστράφησαν ὡσαύτως τελείως ἀπὸ τοὺς πειρατὰς.

Στὸν χρονολογικὸν Βαρθολομαίου βροῖον σχετικῶς σημειωμένη μετὰ λίγα ἕξοχα λόγια καὶ τὴν ἀκόλουθον τραγωδίαν:

«1686, Ἰουλίου 6.—Μία φρελοῦκα τοῦρκικὴ ἐπῆγε εἰς τὸ Μαραθῶνι (Ξερόνησον οὐκ ἐπὶ τὴ Ζάκυνθο) καὶ ἐπισσε τείσερους καλογέριος καὶ τὸν παπὰ Ρουμαντζῆ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν κοινιάδα του, σμυβία τοῦ εὐγενοῦς Φραγκισκῶν Βλαστοῦ καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, καθὼς ἦταν. Καὶ εἰς τὰς 27 τοῦ αὐτοῦ Ἰουλίου ἐπῆγε μιὰ ἄλλη φρελοῦκα τοῦ Ψαροῦ καὶ πῆρε τρεῖς σκλάβους καὶ ἐκόψανε τὸ κεφάλιν τοῦ παπά».

Τέτοια δράματα ἦσαν συχνὰ τὰ χρόνια αὐτὰ ἐπὶ τὴν νῆσον. Ἡ Βενετοκρατικὴ Κυβέρνησις δὲν μποροῦσε νὰ κρατῆ παντοῦ τὸ ὅλον τῆς ἔτοιμο γιὰ νὰ προστατεύῃ τοὺς κατοίκους τῶν νησιῶν. Ἐπομένως, ὅταν οἱ κάτοικοι ἔβλεπαν ἀπὸ μακριὰ νὰ ἐρχοῦντα ἔξωρκα καράβια, ἔτρεχαν ἀμέσως μακριὰ ἀπὸ τὴν παραλία γιὰ νὰ κρυφτοῦν. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦταν πάντα εὐκόλον, γιὰ τὴν περισσότερην φορὰν οἱ πειραταὶ ἐνέσκηπταν τὴν νύχταν ἔξωρκα. Καὶ τότε οἱ δυστυχισμένοι νησιῶτες ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παραδοθῶν, γιὰτι κατὰ λάβαιναν ὅτι ἀνὰ τολμοῦσαν νὰ χτυπήσουν τοὺς κουρσαρικοὺς, θὰ χερστέρευαν τὴ θέσιν τους καὶ θὰ ὑφίσταντο σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπα μαρτύρια.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑΚΙΑ

Ἡ ΚΑΜΠΟΥΡΑ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ

Σ' ἓνα χορὸν μετεμπερισμένων τῆς Γαλλικῆς Ἀδελφῆς, κατὰ τὸ 1718, κάποιος ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους εἶχε φορέσει μιὰ καμπούρα καὶ εἶχε ντυθεῖ ὅπως ὁ πρίγκηψ Ντέ Κοντί, ὁ ὁποῖος ἦταν καμπούρης. Σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ μετεμπερισμένος πῆγε καὶ κάθησε κοντὰ ἐπὶ τὸν πρίγκηπα. Τὸν ἐκείνος τὸν ρώτησε:

— Πούδ εἶσαι, μασκαρά;
— Ἐμεῖς ὁ πρίγκηψ Κοντί!
ἀπάντησε ὁ μετεμπερισμένος.
Χωρὶς νὰ θυμώσῃ τότε ὁ πρίγκηψ, τοῦ εἶπε:

— Γιὰ φαντάσου, πόσο εὐκόλον γελιέται κανεὶς! Ἐλκοῦν χρόνια τώρα ἐπίστευα ὅτι ἐγὼ ἦμιον ὁ καμπούρης πρίγκηψ. Καὶ νὰ... ποὺ δὲν εἶμ' ἐγώ!..

